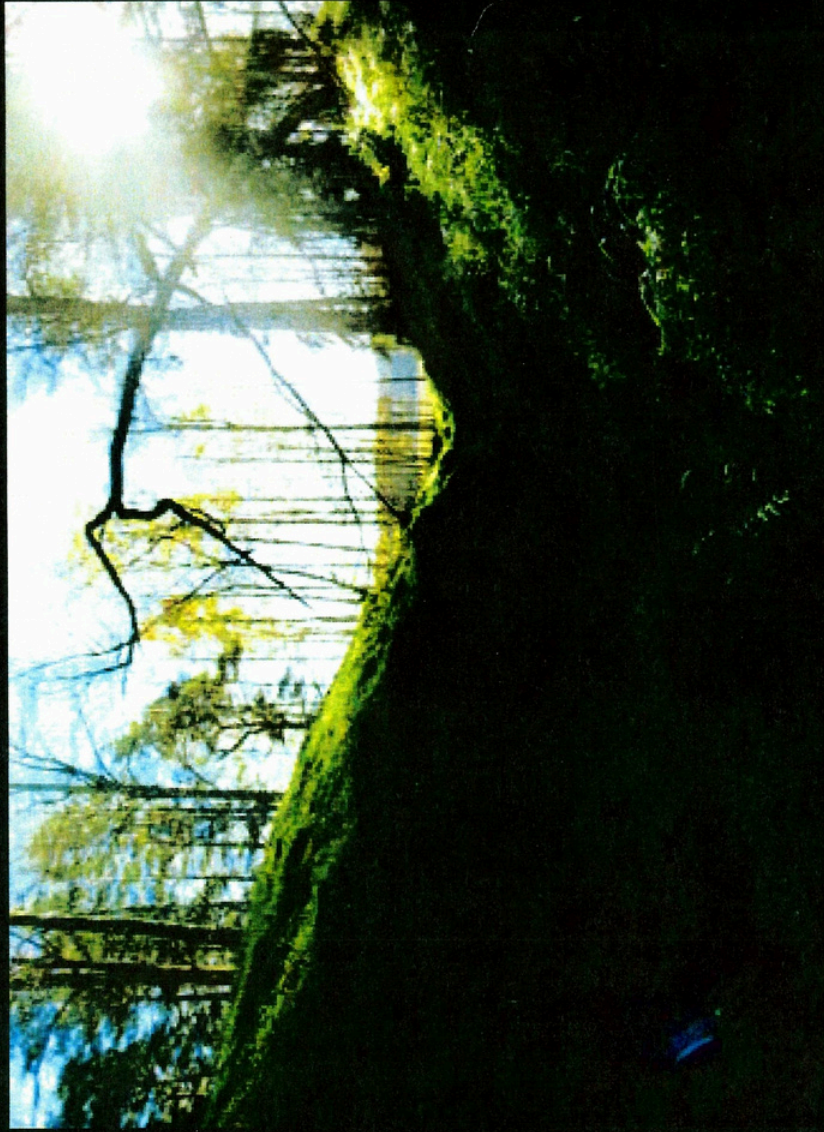

LIINMAAN LINNA

Sanna Kuusikari

SISÄLLYSLUETTELO

Linnan perustaminen	3
Linnan rakennuttaja	6
Linna rakennuksena	8
Legendat linnasta	11
Kaivaukset	12
Elämää 1300-luvun lopulla	13
Arki linnassa	17
Lähteet ja kirjallisuus	19

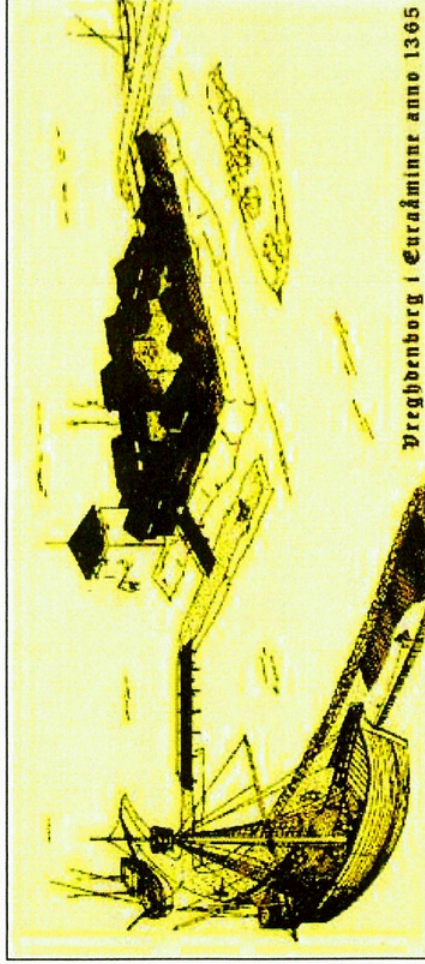
LINNAN PERUSTAMINEN

Itämaa, jolla nimellä ruotsalaiset alkoivat kutsua Suomea 1300-luvulla, oli vielä 1200–1300-luvulla harvaan asuttua syrjäseutua, joka sijaitsi kahden kasvavan suurvallan välissä. Bartholomeus Anglius de Glanville kuvaa *Asioiden ominaisuuksissa* 1200-luvun alkupuolella Suomea seuraavasti:

"Winlandia on maa, joka liittyy Norjan vuoriin sijaitsee niiden itäpuolella ja leviää Val-tameren rannalla; se ei juuri ole tuottoisa, ellei oteta lukuun ruohoja ja metsiä. Väestö on raakaa, sivistymätöntä ja julmaa, talkakeinoja harjoittavaa".

Kuvasu kuulostaa eksoottiselta ja hurjalta, mutta myös siltä, että alue oli kristi-kunnan rajoilla. Suomessa ei myöskään ollut vielä keskitettyä hallintoa, saati valtauskontoa. Tavatkin poikkesivat kristitystä Euroopasta, joka eli 1200-luvul-la sydänkeskiaikaa. Huolimatta villeistä kuvauksista, olivat asiat Suomessa verrattain malliltaan: jo rautakauden lopulla Suomessa oli havaittavissa omia alueitaan, joilla vallitsi yhtenäinen kulttuuri, vaikka ne eivät olleetkaan hallin-nollisesti kiinteitä kokonaisuuksia.¹ Lisäksi Suomen kaukaisuus Euroopasta suojeli itäistä provinssia mm. mustalta surmalta. Muutoin Suomi oli vielä aika erilainen kuin keskiajan lopulla, sillä ennen ruotsalaisten ja kristinuskon saa-pumista keskitettyä hallintoa ei ollut eikä liioin kaupunkeja. Kyliä, jotka olivat kasvaneet kauppapaikoiksi oli muutamia. Asutus oli keskittynyt parhaiden viljelysmaiden ja vesireittien äärelle Etelä-Suomeen.

Erityisesti Suomen niemi alkoi kiinnostaa 1000-luvulla, jolloin Ruotsista tehtiin ensimmäinen ristiretki Suomeen. Samaan aikaan idän suunnalta Novgo-rod teki retkiä ja sotatoimia Suomeen.² Suomen keskiaikainen historia alkoi kuitenkin vasta noin 1200-luvulla, kun roomalaiskatolinen kirkko ja Ruotsin kruunu asettuvat maahan.³ Kruunun ja kirkon asetuttua suomeen alkoi myös verotus.⁴ Maallinen hallinto järjestyi linnoinen ja oikeudenkäyttö yhtenäis-tettiin. Paljolti siis valloitusretkien, mutta myös vilja-aittojen vuoksi Suomen keskiaikaiset linnat rakennettiin Etelä-Suomeen; valtakunnan tasapainon kannalta oli tärkeitä suojata vesireitit ja viljelysmaat.

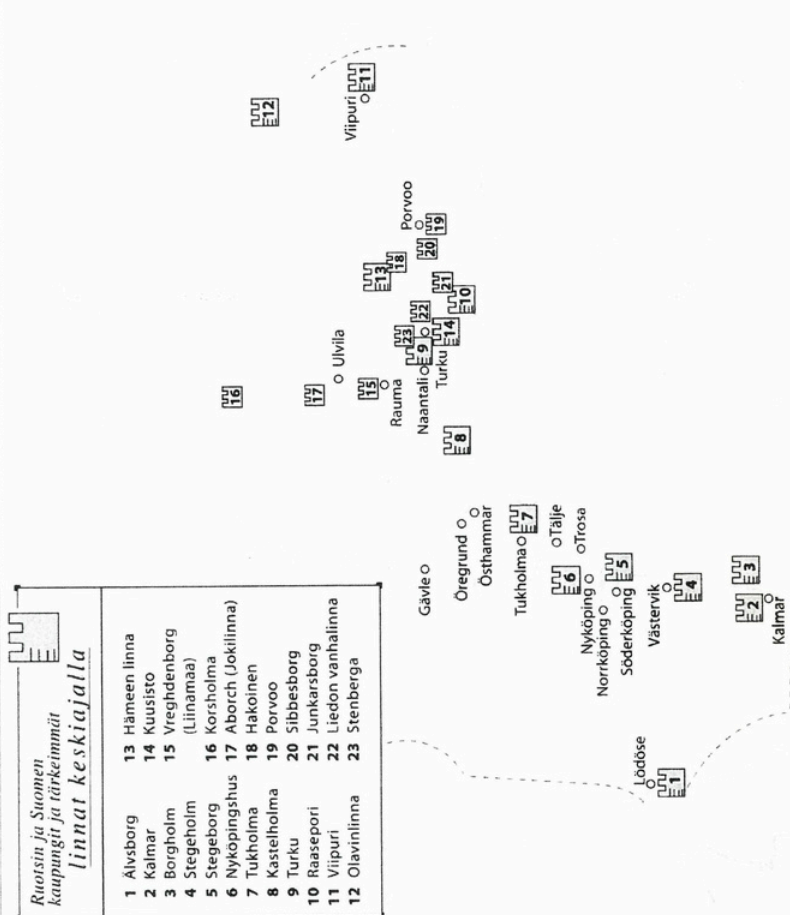

1 Tiitinen 1990, 42.

2 Vuonna 1042 Novgorodin suuriruhtinas Vladimir teki retken Suomeen, vuonna 1123 Novgorodin ruhtinas Vsevolod teki sotaretken Hämeeseen.

3 Lehtonen 2002, 103.

4 Lehtonen 2002, 104.

Kartta Ruotsin ja Suomen kaupungeista ja tärkeimmistä linnoista Keskiajalla. Huom! Kuva on lainattu teoksesta Suomen kulttuurihistoria 1 eikä sitä voi käyttää virallisissa julkaisuissa.

Kulttuurisesti keskiaika tarkoitti Suomelle rikasta aikakautta. Keskiaikaa tutkineen Tuomas M.S. Lehtosen mukaan ilman keskiajalla tapahtunutta valtiollista, uskonnollista ja opillista rakennustyötä suomalainen yhteiskunta ja kulttuuri eivät olisi sellaisia, kuin ne tänä päivänä ovat.⁵ Lehtosen mukaan ”Suomen niemen heimot kytkettiin läntisen kristikunnan kaupalliseen ja kulttuuriseen verkkoon, mikä liitti maan osaksi läntistä kulttuuripiiriä”.

Ensimmäisiä linnoja Suomeen alettiin rakentamaan 1200-luvun lopulla. Linnat sijoituivat Turkuun, Hämeeseen ja Viipuriin ja ne perustettiin aluksi leirilinnoina, joiden sisään voitiin majoittaa suuria joukkoja. Tarpeen vaatiessa näitä joukkoja saatettiin huoltaa matkalla sotatanttereille tai ohjata vaikkapa itään.⁶ Varsinaiseen asuinkäyttöön leirilinnat ei oltu tarkoitettu eikä niissä vielä 1200-luvulla pidetty hovia. Novgorodin uhan kasvetta 1300-luvulla leirilinnat kuitenkin muutettiin umpilinnoina, mikä tarkoitti sitä, että linnaa saatettiin käyttää pidempiaikaiseen asumiseen ja sen varustelutaso sekä turvallisuus paranivat. Päätös linnojen vahvistamisesta oli perusteltua, sillä idästä tehtiin valloitusretkiä syvälle sisämaahan. Esimerkiksi vuonna 1318 Novgorodilaiset polttivat Turun tuomiokirkon ja Kuusiston piispanlinnan. Turun linna ja Hämeen linna kuitenkin säästivät tuholta tässä vaiheessa, sillä linnat oli todennäköisesti jo ennen tuhoisaa sotaretkää muutettu umpilinnoina.⁷ Sotajakso Ruotsin kuningaskunnan ja Novgorodin välillä päättyi Pähkinäsaaren rauhaan vuonna 1323. Vaikka rauhan jälkeen koittikin hetkellisesti rauhallisemmat ajat, eivät ruotsalaiset voineet tuudittua vallitsevaan tilanteeseen, vaan pyrkivät turvaamaan valtakunnan olot myös tulevaisuudessa.

Suomeen suunniteltiin 1360-luvulla tiheää linnaverkkoa täydentämään aiempia hallintokeskuksia. Tällöin olisivat mahdollisesti rakentuneet Kokemäen Åborg, Eurajoen Vreghdenborg ja Pohjanmaan Kryszeborch eli Korsholma. Linnat olivat jo olemassa olevista linnoista poiketen lähinnä puurakenteisia leirilinnat. Linnat sijoitettiin paitsi suojaamaan Etelä-Suomen viljavarantoja, myös eräänlaiseksi panssariksi emämaalle. Linnoja ei myöskään lähtökohtaisesti rakennettu olemassa oleviin kaupunkeihin, sillä kaupunkia ei yksinkertaisesti vielä ollut. Kaupungit kuten Turku, Viipuri ja Hämeenlinna rakentuivat linnojen ympärille, joskin esimerkiksi Hämeenlinnan Varikkonimessä on asutukseen lisäksi saattanut sijaita myöhäisrautakautinen ja varhaiskeskiaikainen merkittävä kauppajäsenä käsitökeskus.⁸

5 Lehtonen 2002, 227.

6 Gardeberg & Welin 1993, 9.

7 Gardeberg Welin 1993, 10.

8 Kari 2004, 124.

Suurin osa niin Suomen kuin Euroopankin väestöstä asui maaseudulla ja kylissä. Suomessa olikin 1400-luvulla vain kolme privilegion saanutta kaupunkia: Turku, Ulvila ja Porvoo. Viipuri sai privilegionsa 1403. Lisäksi oli muutama kaupunkioikeudeton asutuskeskus kuten Raasepori ja Hämeenlinna. Suomen kaupunkiluku ei kuitenkaan ollut mitenkään vähäinen tai mitätön suhteuttaen sen siihen, että Ruotsin valtakunnan kaupungeista Turku oli lähteistä riippuen toiseksi tai kolmanneksi suurin.

Miksi linna päätettiin rakentaa Eurajoelle? Liiimaan linnan ympärillä ei ollut suurta asutuskeskusta, mutta Eurajoen kylä oli jo olemassa ja siellä seurakunta.⁹ Rauma ja fransiskaanihuostari sen sijaan perustettiin vasta 1400-luvulla. Tärkeämmäksi syyksi linnan sijoittamiselle Eurajoelle nousee Liiimaan linnan sijainti kahden joen suistossa ja merenlahden rannalla. Vesistöjen merkitys kulkemisen kannalta oli ehdoton, sillä tiestö ei keskiajalla ollut kintupolkuja tai kuoppaisia ruumisteitä kummempia. Pohjanlahden rantatietä ei todennäköisesti vielä Liiimaan linnan perustamisen aikaan ollut tai se oli juuri tallottu sammaleeseen, sillä Pentti Papusen mukaan rantatie on todennäköisesti syntynyt 1300-luvulla. Papunen perustelee näkemystään maankohoamisella. Tätä ennen Eurajoen ohi on kulkenut erilaisia teitä ja polkuja, yksi teistä oli ruumistie Irijanteelta Laitilaan, Vaimaroon ja Kodisjoelle. Tien on oletettu olevan vanhempi, kuin Pohjanlahden rantatien.¹⁰ Sen sijaan vesitse liikkuminen oli usein nopein ja helpoin tapa liikkua. Liiimaan sijainti tarjosikin poikittaisen liikenteen merelle, vaikka jokia pitkin ei isoja laivoja pystynytään kuljettamaan ja jokien koskiosuudet estivät kookkaiden laivojen kulkemisen suuriin sisäjäärviin. Mitä tulee maanteihin, kehittyi Pohjanlahden rantatie aikaa myöden tärkeäksi; sitä kautta hoidettiin linnojen välinen liikenne; veronkanto, sotaväen siirrot ja kirkkoon matkaaminen.¹¹ Mikael Lähteenmäen mukaan rantatietä pitkin kulki myöhemmin Turun ja Korsholman linnojen välinen hallinnollinen yhteydenpito keskiajalla.¹²

9 Ensimmäinen maininta Eurajoesta on vuodelta 1344.

10 Lähteenmäki 2009, 20.

11 Lähteenmäki 2009, 18.

12 Lähteenmäki 2009, 20.

Kuvat: Liiimaan perinneyhdistys ry

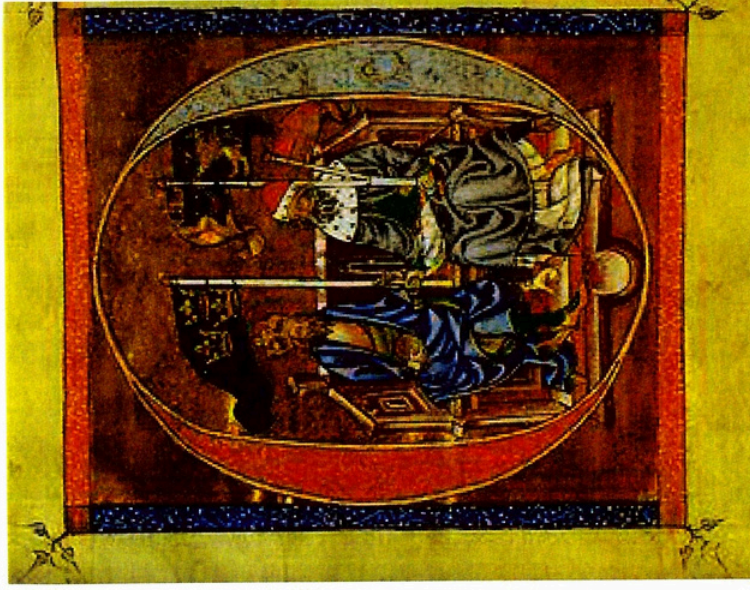
LINNAN RAKENNUSTAJA

Liinmaan linnan historiaan kytkeytyy paljon kysymyksiä, sillä 1300-luvun kirjallinen kuin ylipäätensä keskiajan kirjallinen todistusaineisto on tuhoutunut lukuisissa tulipaloissa eikä tarkkaa lähdeaineistoa välttämättä ole edes ollut. Niinpä linnan tarkka rakennusvuosi ei ole tiedossa. Hjalmar Appelgren, joka teki linnamäellä arkeologia kaivauksia 1800-luvun lopulla, arvioi linnan valmistuneen 1400-luvun loppupuolella. Sen sijaan FT Kari Uotin vuonna 2004 tekemien arkeologisten tutkimusten ja radiohiiliajoitusten perusteella linna on kuitenkin saatettu rakentaa jo 1200-luvun lopulla tai 1300-luvun alussa. Linnan aktiivinen käyttöaika lenee sijoittunut 1300-luvulle.

Myöskään Liinmaan linnan rakennuttajasta ei ole varmuutta. Kirjalliset lähteet viittaavat siihen, että linnan olisi rakennuttanut Saksasta ruotsiin tullut Albrekt Mecklenburgilainen, joka toimi Ruotsin hallitsijana vuosina 1364–1389. Mikäli linna kuitenkin on valmistunut tai ollut käytössä jo aiemmin, on linnan rakennuttajana toiminut joku muu. Mecklenburgilaisen valtakausi kuitenkin liitetään Liinmaan linnaan, joten saattaa olla, että saksalaissyntyinen aatelinen vähintään vahvasti linnoituksen asemaa rannikolla. Lisäksi Mecklenburgilaisen nimi löytyy niistä kirjallisista lähteistä, jotka koskevat Liinmaan linnaan.

Kuka Albrekt Mecklenburgilainen oli ja miksi hän rakennutti linnan Eurajoelle? Lähtökohtana on Albrekt Mecklenburgilaisen valtaannousu Ruotsin kruununperimyskamppailussa 1300-luvulla. Ruotsia hallitsi ensin holhoojahallituksen alaisena (1319–32), myöhemmin itsenäisesti Kuningas Maunu Eerikinpoika. Ennen Maunun täysi-ikäisyyttä valtaa piti holhoojahallitus, joka koostui piispoista ja aatelisista, jotka pyrkivät rajaamaan hallitsijan valtaa. Tällöin Suomen asioita hoitivat itsenäisesti Turun ja Viipurin linnainpäälliköt, joista Turun herrojen käskyvaltaan kuuluivat Satakunta, Häme ja Uusimaa.¹³ Kun Maunu vuonna 1331 tuli täysi-ikäiseksi, otti hän Suomen hallinnon omien voutiensa haltuun. Maunu tarvitsi kuitenkin sotavoimia voimistaakseen valtaansa ja pyrki tehostamaan verotusta rahoittaakseen jatkuvassa vajeessa olevan kruunun kassaa. Maunun politiikka ei ollut aatelisten mieleen ja lisäksi hänen poikansa Erik tuki kuningasta vastustanutta ylimystöä. Kun Erik kuoli vuonna 1359, ajoivat ylimykset tämän veljeä Norjan Haakonia kuninkaaksi. Kuninkaaksi valittiin kuitenkin Itämeren eteläidäältä Mecklenburgin herttua Albrekt, joka oli naimisissa Kuningas Maunu Eerikinpojan sisaren Eufemian kanssa. Albrekt kukisti Haakonin ja Maunun vuonna 1365.

¹³ Vahtola 2002, 48.

Albrekt Mecklenburgilainen (vasemmalla) isänsä kanssa (oikealla) kuvattuna Mecklenburgien kronikassa. Kuva: https://sv.wikipedia.org/wiki/Albrekt_av_Mecklenburg

Itämaasta Albrekt sai kuninkuudelleen tärkeän perustan.¹⁴ Albrekt Mecklenburgilainen perehtyi Suomeen lähes vuoden ja antoi monta kirkon etuja ja kruunun kaupan valvontaa tehostavaa päätöstä. Vuonna 1365 Albrekt antoi Ulvilalle kaupunkioikeudet. Albrekt pyrki lisäksi tehostamaan itämaan hallintoa ja verotusta ja feodalismin hengessä pani alulle kolmen linnan rakentamisen. Tämä olisi mahdollistanut myös linnanläänien jakamisen, mikäli tilanne olisi ollut toinen. Uudistukset kuitenkin maksoivat ja kun talonpojat nousivat vastarintaan päivätöiden ja verojen kiristyttyä, oli Albrektin pakko pantata suomalaisia iäänejä saksalaisille herroille. Albrekt oli vähällä myydä jopa Viipurin läänin ja Ahvenanmaan Saksalaiselle ritarikunnalle, mutta yritys epäonnistui.¹⁵

¹⁴ Vahtola 2002, 50.

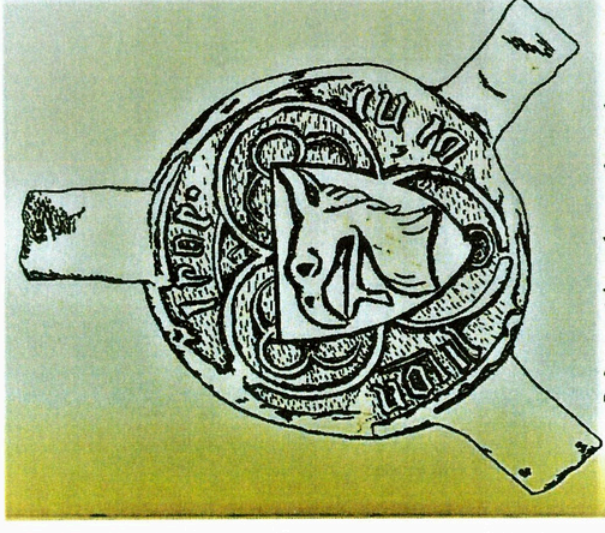
¹⁵ Kallioinen 2001, 58.

Linnaan linnaan liittyy oleellisesti myös ruotsalainen rälssimies Bo Joninpoika Grip, joka nousi 1360-luvulla lähtien valtakunnan mahtavimmaksi ylimyksenä ja jota on myös nostettu esiin Linnaan linnan mahdollisena rakennuttajana. Hän oli Albrektin yleisvirkamies, jonka alaisuuteen Suomen läntiset linnat joutuivat vuosina 1372-1374. C.J. Gardbergin mukaan juuri Bo Joninpoika olisi toiminut Eurajoen Linnaan linnan rakennuttajana. Joninpojan aikana nimittäin perustettiin joukko linnoja, joiden tarkoituksena oli tehostaa Albrekt Mecklenburgilaisen puolesta hallintoa ja verotusta ja mahdollisesti löytää sijoituspaikkoja Itämaassa oleskeleville suurille palkkasoturijoukoille. Eurajoen Linnaan linna lienee ollut leirilinna, joka mainitaan Vreghdenborchnimisessä.¹⁶

Rälssimies Bo Joninpoika Grip oli taitava finanssiasioissa. Hän aloitti hovien talouden ja voutien valvonnan ja kohosi valtakunnan drotsiksi vuonna 1375. Grip muistuttikin pankkiiria, joka lainoitti toimintaa, harjoitti kauppaa ja keräsi isoja maaomaisuuksia. Suomen kannalta Grip oli merkityksellinen aristokraatti, sillä hän kävi suomalaisissa panttilääneissään useita kertoja, ajoi rauhanomaista politiikka suhteessa venäläisiin ja korjautti sekä rakennutti linnoja. Bo Joninpoika Gripille kuuluivat Linnaan lisäksi Korsholman linna Pohjanmaalla, Vreghdenborg ja Aborch Eli Åborg Kokemäellä. Bo Johnnson Grip ei itse asunut Eurajoen Linnaalla, mutta piti linnan hallinnan tiukasti käsissään asettamalla linnaan uskotun päällikön.

Kolmas mahdollinen rakennuttaja on saattanut olla Turun linnan vouti ja Suomen laamanni Jacob Abrahamsson Djäk, joka sai Albrekt -kuninkaan vuonna 1387 antamalla kuninkaallisella oikeudella hallintaansa Turun, Satakunnan ja Porvoon voutikuntia. Djäk myös rakensi linnakeita ja linnoituksia hallitsemalleen alueille.

Linnaan linnalla ei todennäköisesti ole ollut omaa linnalääniä, vaan Satakunnan voutikunnan ja myöhemmin linnaläänin asioita johdettiin ensin Aborghista ja myöhemmin Kokemäen kartanosta. Voutikunta nimitysikin muuttui myöhemmin linnalääniksi. Aikakirjoihin ei ole jäänyt merkintöjä linnan käytön kannalta oleellista henkilöistä kuten linnapäälliköistä. Linnapäälliköt hoitivat paikan päällä linnan asioita, jakoivat oikeutta, hoitivat alueen puolustusta ja keräsivät veroja. Verot kuuluivat kuninkaalle, mutta linnanpäälliköt saivat veroista osansa.

Piirros Bo Jonsson Gripin sinetistä. Kuvan alkuperä: Kari: Suomalaisten keskiaika, myytit ja todellisuus 2004, 183.

16 Cardberg & Welin 1993, 12.

LINNA RAKENNUKSENA

*"Jo vanhimpina aikoina ovat ihmiset suojaksensa vihamielisiä naapurikansoja vastaan yhteisillä voimilla rakentaneet varuksia eli linnoituksia".*¹⁷ Kirjoitti Hjalmar Appelgren Suomen muinaislinnoja käsittelevässä teoksessa vuodelta 1891. Huolimatta siitä, että Linnmaan linna oli keskiaikainen eikä Appelgrenin kuvailema muinaislinna, oli sen tarkoituksena yhtä lailla vahvistaa valtakunnan oloja ja hallita ympäristöä.

Linnmaan linna sijaitsi strategisesti hyvällä paikalla, pienellä mäkisellä saarella meren rannalla. Mäenrinteelle rakentaminen oli järkevää, sillä vihollisten hyökätessä rinne oli vaikeammin vallattavissa. Novgorodilaisten hyökkäysten vuoksi linnojen tehtävät korostuivat entistä selvemmin: niiden piti toimia hallinnatoimintakeskuksina ja kruunun varikkoina, mutta myös pystyä torjumaan vihollisen hyökkäykset.¹⁸ Linnmaan linnamäki ei kuitenkaan ollut järin korkea, joten puolustusta täydennettiin kivi- ja maavallein.¹⁹ Kaikesta huolimatta Linnmaan linnan puolustuksellinen asema ei ollut sen pätehtävä, vaan linnan tarkoitus oli todennäköisesti tehostaa Albrecht Mecklenburgilaisen puolesta hallintoa ja verotusta, mutta toimia myös sijoituspaikkana Suomessa silloin tällöin oleskeleville palkkasoturijoukoille.²⁰

Linnmaan linna ei suinkaan ollut ainoa 1300-luvulla valmistunut puulinna, vaan samanlaisia pieniä puulinnoja perustettiin Kokemäelle (Aborch) ja Porvoon Linnamäelle. Linnat rakennettiin sen aikaista sodankäyntiä eli nuolia, rynnäköitikkaita ja kiviinlokoja vastaan käyttäen puolustusta varten. Tuliaiset tulivat käyttöön vasta 1400-luvulla (Viipurin linnan ensimmäinen pyssymies on mainittu 1429).²¹

Eurajoella Linnamaan linnan maapohjana oli hiekkaa ja hietaa, jolle oli hyvä rakentaa perustukset. Mäen rinteellä ei todennäköisesti ole ollut aiempaa asutusta, sillä arkeologisten tutkimusten yhteydessä vuonna 2005 havaittiin, että linnapihan kiveyksen alla oli selkeä palokeros. Arkeologit pitivät mahdollisena, että ennen linnan rakentamista alue kulotettiin, mutta yhtä lailla saattaa olla, että linnan rakentamiseen liittyi kaksi eri käyttövaihetta, joista

17 Appelgren 1891, 10.

18 Gardeberg & Welin, 10.

19 Gardeberg & Welin, 8.

20 Ibid, 12.

21 Ibid 13.

toiseen liittyvä palokeros ja toiseen maavalli.

Poiketen Itämaan vanhimmista keskiaikaisista linnoista, Eurajoen Linnmaan linna oli puurakenteinen. Linna muodostui pohjakaavaltaan suorakaiteen muotoisesta linnapihasta, jossa on ollut kolme tai neljä rakennuksen pohjaa, ulkoinen ja sisäinen vallirakennelma ja niiden välissä vallihauta. Merta vasten on ollut matala kivivalli. Jukka Luodon mukaan maavallin oletetaan liittyneen paalutuksi, joiden tarkoituksena lienee ollut sota-alusten pidätely.²² Vuoden 2004 arkeologisissa tutkimuksissa todettiin, että pihamaan kaakkosivulla on mahdollisesti ollut portti. Asetelmaltaan linna on muistuttanut aikaisempia linnaleirejä. Mitä tulee vallihautaan, oli vallihautoissa toisinaan vettä tai sinne kipattiin linnan jätteet, mutta Linnmaan linnan vallihauta on ollut kuiva eikä sitä ole käytetty kaatopaikkana. Vielä 1980-luvulla Jukka Luoto arveli, että vallihautoissa olisi saattanut olla vettä, sillä linna sijaitsi aivan meren äärellä ja sen haudat olivat vain 4/5-6 metriä nykyisen merenpinnan yläpuolella. Luoto on kuitenkin suhtautunut jo tällöin varauksella oletukseensa.²³

Vuosien 1978 ja 1979 arkeologisissa kaivauksissa linnan pihamaalta löydettiin kahden rakennuksen jäännökset, joista ensimmäinen tuli esiin pihan korkeimmalta kohdalta ja oli kooltaan noin 5m x 6m ja valmistettu mahdollisesti tiilestä. Oletus perustuu siihen, että arkeologisten tutkimusten yhteydessä rakennuksen perustuksista löytyi runsaasti hiiltä. Rakennuksen länsinurkassa on sijannut kivistä tehty tulisijan pohja. Noin kolme metriä tästä rakennuksesta löytyi pyöreä tulisijan pohja. Toinen rakennus löytyi pihan luoteisosasta, mutta jäljellä oli ainoastaan kiviperustus. Vallit ovat olleet kiviperusteisia, joiden päällä kaivauksissa havaittiin palanutta puuta. Muuraustaito tuli ruotsista 1200-luvulla ja osa linnasta onkin muurattu tiilestä.²⁴ Jukka Luodon mukaan linnoitus on saanut luonteenomaisen muotonsa siten, että pohjakaavaltaan soikea, luontainen kumpare on leikattu suorakulmaiseksi ojilla, ojilla, joista saatu maa on kasattu valliksi alkuperäisen maan pinnalle niin ojan ulko- kuin sisäpuoleltakin.

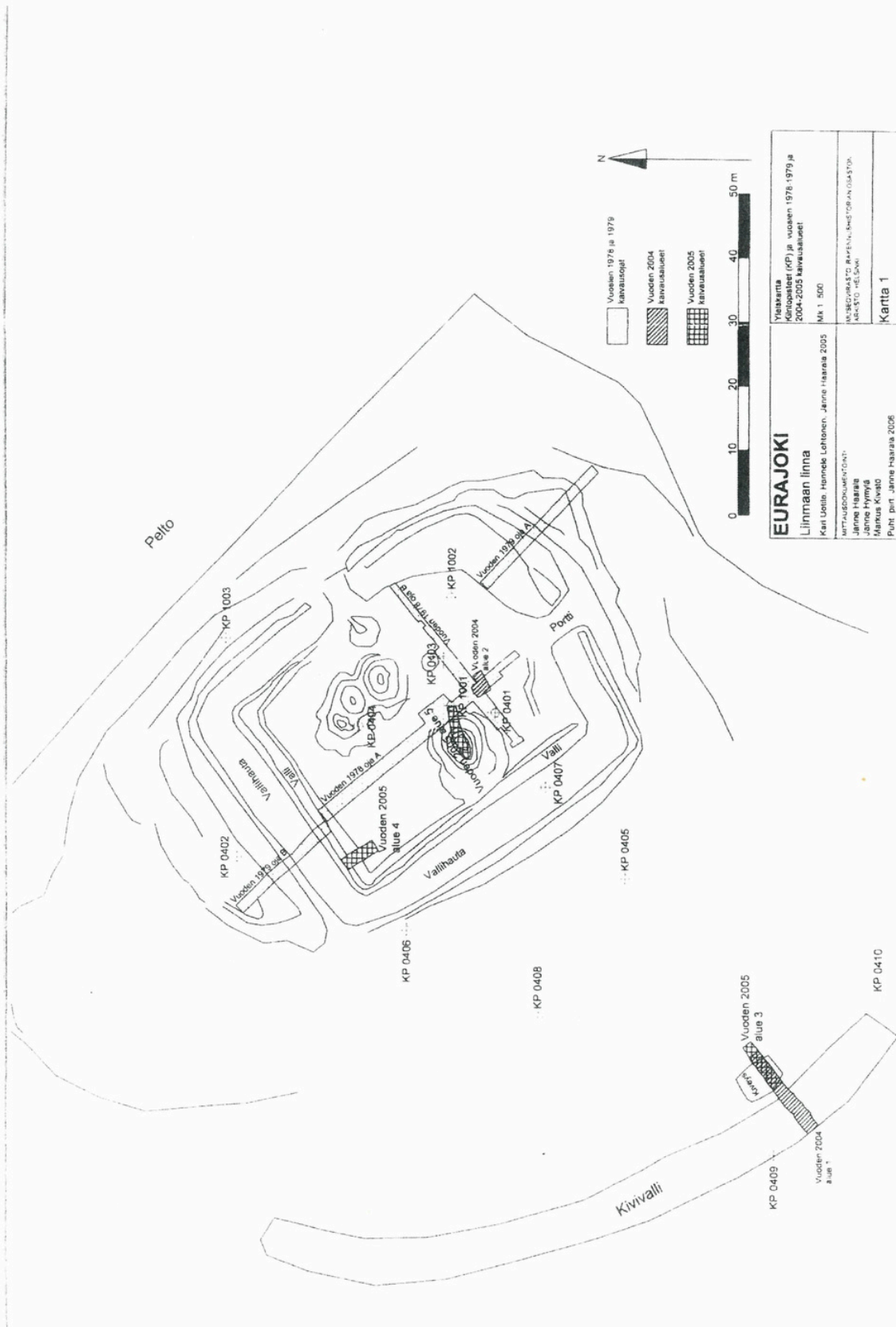
Vuonna 2004 linnalla tehtiin arkeologisia kaivauksia. Kaivausten löydöt ovat luonnontieteellisten ajoitusten mukaan mahdollisesti jo 1200-luvulta. Tällöin linna olisi ollut käytössä 1300-luvun alusta tai jopa jo 1200-luvun lopulta vuoden 1400 paikkeille.²⁵

22 Luoto 1987, 66.

23 Luoto, 1987 66.

24 Ibid.

25 https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/mjhanke/read/asp/hae_lite.aspx?id=114169&tttypp

EURAJOKI	
Linnaan linna	
Yhtäkartta	Yhtäkartta
Kinloppiset (KP) ja vuoden 1978-1979 ja 2004-2005 kaava-alueet	Kinloppiset (KP) ja vuoden 1978-1979 ja 2004-2005 kaava-alueet
Mk 1:500	Mk 1:500
Karttatekijä: Jari Hämäläinen, Jari Hämäläinen	Karttatekijä: Jari Hämäläinen, Jari Hämäläinen
Kartan tekijä: Jari Hämäläinen, Jari Hämäläinen	Kartan tekijä: Jari Hämäläinen, Jari Hämäläinen
Kartta 1	Kartta 1

On harmillista, että Linnan linnaan liittyen on hyvin vähän lähdetietoa. Ne vähät asiakirjalähteet, jotka jälkipolville ovat säilyneet, kertovat kuitenkin merkityksellisiä asioita Linnan linnan kohtalosta. Ensimmäinen asiakirjalähde on Albrecht Mecklenburgilaisen kirje vuodelta 1367, jossa kuningas myöntyy koko Satakunnan edustajien pyyntöön ja määrää aikaisemmin rakennetun linnan purettavaksi ja siirrettäväksi sellaiseen paikkaan, missä se ei tuottaisi yleistä rasitusta.²⁶ On oletettu, että tällöin Kokemäellä sijainnut linna olisi siirretty Eurajoenle. Tällöin kuningas antoi määräyksen, jossa hän valtuutti Dietrich Vierreggen, Nils Ketilmundinpojan ja Ernst von Drotzemin purkamaan linnan ja perustamaan sen uudelleen johonkin sopivampaan paikkaan.

Kovin pitkää aikaa ei Linnan linna ehtinyt alueella vaikuttaa, vaan Cardbergin mukaan osa "pikkulinnoista" kuten Linnamaa, säilyi vain lyhyen aikaa ja linnat hylättiin jo 1400-luvun alussa, kun Nyköpingsin herrainpäivillä vuonna 1396 päätettiin, että vain suuret linna tulee säilyttää kruunun hallintoa varten.²⁷ Syyksi pikkulinnojen purkamiselle Cardberg esittää aseiden kehitystä. Kun vielä 1200-1300-luvulla linnojen perustamisen lähtökohtana ovat olleet puolustusvalmiudet nuolia, kivilinkoja ja rynnäköittäviä vastaan, muuttuivat aseet 1400-luvulla. Ensimmäiset tuliaseet tulivat Suomessa käyttöön vuonna 1429. Cardbergin mukaan tuliaseiden kehitys johti pienten linnojen poistoon, sillä tuliaseisiin tehty sijoitus vaati kehittämistä. Gardebergin näkemys saattaa osittain pitää paikkansa, mutta toinen mahdollinen syy Linnan linnan hylkäämiselle oli valtataistelu 1390-luvulla, jonka osapuolina olivat Albrekt Mecklenburgilainen ja kuningatar Margareta. Kun kuningatar Margareta onnistui vakiinnuttamaan asemansa Ruotsin johdossa 1390-luvun lopulla, määräsi hän niin kutsutulla Nyköpingsin päätöksellä 20.9.1396 aatelisten linnat revittäviksi.²⁸ Linnojen hävittäminen oli siis osa valtataistelua, jolla Margaretha osoitti Albrektin valtakauden päättyneen. Jukka Luodon mukaan mikään tiedossa olevista lähteistä ei kuitenkaan kerro suoraan Linnan linnan tuhoamisesta eikä edes hylkäämisestä.²⁹ Jäljellä ovat vain linnan jäänteet, jotka antavat johtolankoja historiaa tutkivalle.

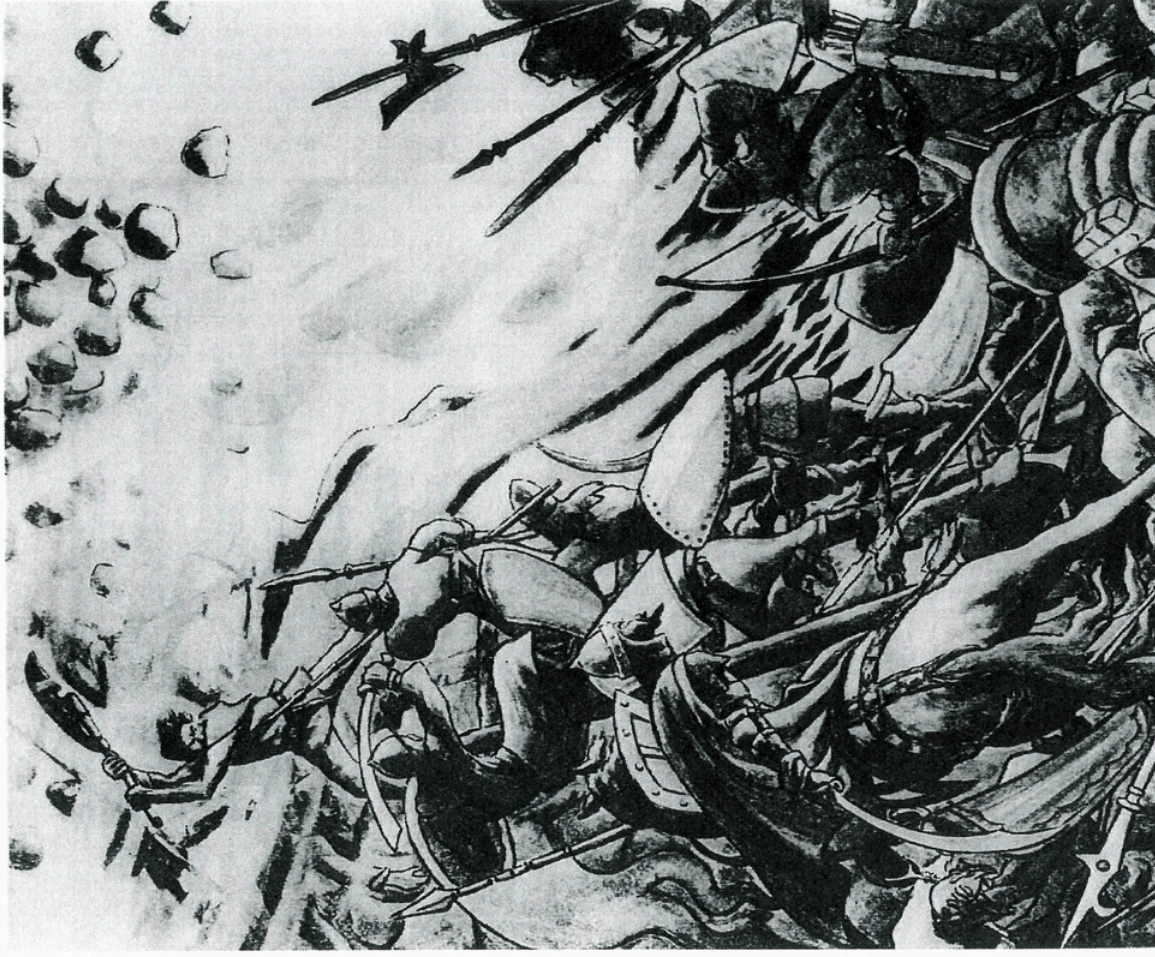
i=pdf&kansio_id=51 sivu 14

²⁶ Luoto 1987, 61.

²⁷ Gardberg & Welin 1993, 13.

²⁸ Luoto 1987, 77

²⁹ Luoto 1987, 77.

Kuva Viipurin pamauksesta. Kuvassa sotilaat hyökkäävät Viipurin linnaan miekoin, kilvin ja jousipyssyin.

LEGENDAT LINNASTA

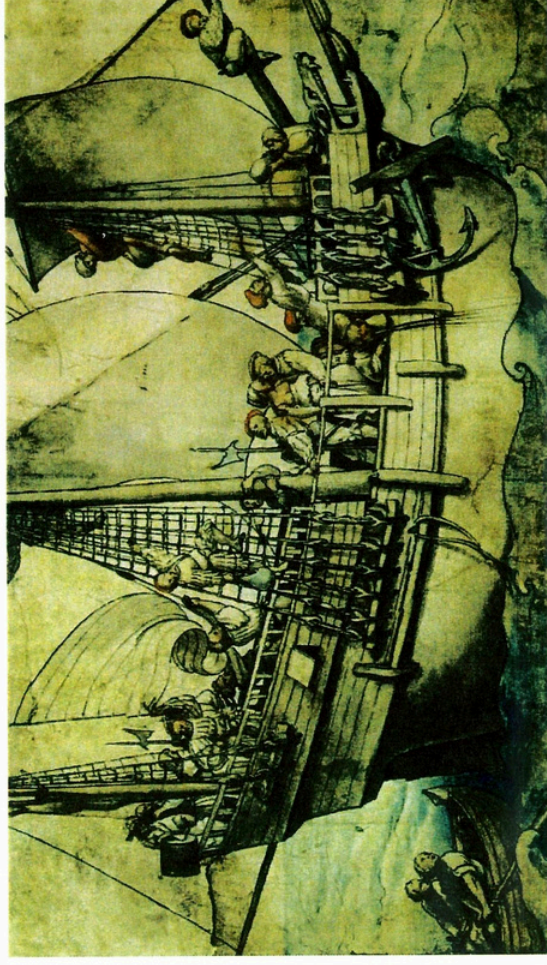
Linnan vaikutus Eurajokeen oli lyhytaikainen, mutta tästä huolimatta linna on jättänyt jälkeensä joitakin legendoja. Vanha kansa muun muassa kertoi, ettei silloin hyvin eletty, kun oli linna Linnamaassa. Kansanperinne viittaa siihen, miten itämaassa talonpojat pystyivät aiemmin elämään vapaasti, mutta alueen joutuessa verotuksen alle, koitui talonpojille menoa. Tähän viittavat myös talonpoikien tyttymättömyys Albrekt Mecklenburgilaisen aikana lisääntyneisiin päivätöihin. Erityisen raskaaksi verotus koitui Satakunnassa, jossa talonpojat joutuivat tekemään raskaita päivätöitä. Satakuntaan perustettiin Jouko Vahtolan mukaan kaksi linnaa, mutta vuonna 1367 Aborchin työt jouduttiin keskeyttämään, sillä linnan rakennuksesta oli tullut runsaasti valituksia.³⁰ Linnan rakentaminen luonnollisesti rasitti kruunun kassaa, joka taas paikkasi finanssivajettaan kiristämällä verotusta. Verotuksen saivat tuntea linnan lähialueella asuvat talonpojat.

Erään legendan mukaan Liinmaan linnassa piti pesänsä merirosvot ja Liinmaassa kerrottiin olevan kätkeytynä suuren aarrekätkön. Legendan rosvot olivat todennäköisesti vitaaliveljiä, jotka olivat kansainvälisiä merirosvoja. Vitaaliveljet liittyvät Albrekt Mecklenburgilaisen sekä Tanskan ja Norjan kuningattaren väliseen valtataisteluun 1380-1390-luvulla. Vitaaliveljet olivat Mecklenburgia kannattavien kaupunkien tukemia merirosvoja, jotka aiheuttivat häiriötä ruotsin ulkomaankaupalle ja hansakaupalle. Tarina merirosvoista voi pitää paikkansa, sillä vitaaliveljet pitivät vuosina 1369-99 Pohjanlahtea ja sen rantoja tukipaikkanaan Korsholman linna. Vitaaliveljien tunnetuin rosvosen päällikkö oli saksalainen Arendt Styke.³¹ Vitaaliveljiin liittyy niinikään toinenkin legenda, jonka mukaan linnan maille olisi haudattu suuri röstösaalis. Aarretta etsittiin kylän mailta vielä 1600-luvun puolella. Aarteen olisi tarinan mukaan löytänyt 1700-luvun alussa noituudesta syytetty Mikko Simonpoika. Myöhemmän kansanperinteen mukaan pohjalaiset olisivat saaneet viekkauksella haltuunsa linnan kellarin piilotetun aarteen ja asettaneet suuren vaskikäärmeen vartiomaan aarretta. Liekö linnassa ollut aarretta, mutta jonkinlainen pohja kansantarulla todellisuudessa on. Suomessa linnat nimittäin olivat paitsi hallinnon keskuksia, myös suurmiesten taloudellisen toiminnan keskuksia. Linnoihin kerättiin verotuloja ja kauppatavaroita, joita lähetettiin Itämeren etelälaidan kaupunkeihin.³²

30 Kari 2004, 183.

31 Vahtola 2005, 51. TARKISTA VIELÄ SALMISEN JA UNTO SALON TEOKSET

32 Cardberg & Welin, 1993, 10.

Linnan hävittämisen kansa on taas liittänyt linnoituksen viimeisen päällikön ja tämän pojan surulliseen kohtaloon. Linnoilla oli usein nimettynä päällikkö, jonka nimeä tarina ei kuitenkaan kerro. Tarinan mukaan linnan hävitys johtui onnettomasta erehdyksestä ja pojan halusta pilaila isänsä kanssa. Päällikön pojan kerrottiin olleen palaamassa laivalla Ruotsista ja nostaneen leikillään mastoon vihollisen lipun. Poika onnistui erehdyttämään isäänsä niin täysin, että tämä suuntasi tykit lähestyvää laivaa kohden ja ammutti poikansa laivan upoksiin. Kun isälle selvisi, kenen laivasta oli kysymys, hän oli kansan tietämän mukaan telkeytynyt linnan kellariin ja sytyttänyt rakennuksen kaikkineen tuleen.

Ulla Heinon mukaan kertomus on osoitus linnaan ja sen hävittämiseen liittyvistä hämmentävistä tapahtumista, mutta ennen kaikkea kansan mielikuvituksen ja rikkaudesta ja sen kyvystä liittää kuulemansa tarinat johonkin niille tuttuun ja läheiseen ja kaikkien mieltä koskettavaan.

Linnan maaperä kuoppineen kertoo myös linnan alueeseen kohdistuneesta kiinnostuksesta: alueella on kuoppia, jotka ovat syntyneet aarteenetsinnän yhteydessä. Kuitenkaan kaikkien syvimmat kuopat eivät ole näitä eikä niiden merkitystä tarkalleen tiedetä.

KAIVAUKSET

Vuonna 1886 Hjalmar Appelgren-Kivalo teki kaivauksen (tästä lisää tietoa).

Kaivaukset 1978-1979 Jukka Luoto ja Erkki Salminen
Linnan pihan läpi tehtiin kaksi noin 2 metriä leveää ristikkäistä koejää.
Pihalta tuli esiin kiveys ja kahden rakennuksen jäännökset. Ensimmäinen rakennus, joka tuli esiin pihan korkeimmalta kohdalta, oli kooltaan 5x6 metriä ja tehty mahdollisesti tiilistä. Noin kolme metriä rakennuksensta luoteeseen löytyi pyöreä tulisijan pohja. Toien rakennus löytyi pihan luoteisosasta ja siitä oli jäljellä kiviperustus. Esine löytöjä oli runsaasti ja ne keskittyivät suurimman rakennuksen ympärille. Tavallisimpia löytöjä olivat rautanaulat, hevosenken-
gän naulat sekä mustasavi- ja kivilavikeramiikan palat. Myös pronssisormus, veitset, luiset arpakuutiot ja kaksi rahaa (tunnistamaton kupariraha ja hopea-
raha 1300-1400-lukujen taitteesta).

Vuonna 1979 kaivauksia jatkettiin linnapihan ulkopuolella vallien välissä.
Linnan sisemmän vallin ulkopuolelle kaksi koejää. Tutkimuksissa selviis, että vallit ovat olleet kiviperustaisia, joiden päällä havaittiin palanutta puuta.
Vallihauta on ollut kuiva eikä sitä ole käytetty kaatopaikkana.

Kaivaus 2004.

Eurajoen Linnmaan linann tutkimuskaivaukset keskittyivät linnan alaosan kiviladelman tutkimiseen sekä linnan pihalle. Kaivauksien tarkoituksena oli selvittää mikä linnaa kiertävä kiviladelmä on ja koska se on tehty sekä missä kunnossa linnan pihhan maakerrokset ovat. Selvisi, että linnan pihan maakerrokset olivat hyvin säilyneet ja niistä saatiin radiohiiliajoituksia.

Kaivaus 2005. Turun yliopiston kulttuurien tutkimuksen laitos (arkeologia. SuVi-projekti.

Kaivauksissa löytyi hiilensekainen humuskerros, joka liittyy alueen kulot-
tamiseen. Maavallin pihan puoleisessa reunassa oli vallin suunnassa hiiltyny-
eitä puita. Kyse saattaa olla arkkurakenteesta tai laajemmassa rakennukses-
ta, Maakerroksista löytyi tiiltä, hiiltä, palaneita luita ja keramiikanpala.

Elämää 1300-luvun lopulla

Linnamaan kylän historiasta ei ole jäänyt jäännöksiä historiaan, jotka kertoisivat suoraan jonkin talon tai perheen elämästä 1300-luvulla. Jos vertailukohdaksi ottaa Varsinais-Suomen, Satakunnan tai Hämeen, rakentuu jonkinlainen kuva Linnamaalaisten esi-isien päivittäisestä arjesta.

Todennäköisesti Linnamaalainen syntyi pihapiiristä vähän etäämmälle rakennetun saunan hämyyn. Synnytyksessä luultavasti auttoi joku kylän vanhemmista naisista, joka tiesi miten toimia uuden elämän alussa. Vanhemmilleen uusi tulokas toi onnea, mutta myös huolta. Imeväiskuolleisuus oli suurta ja aikuisellakin huono ruokavalio heikensi ihmisen terveyttä. Tällöin oli vaarana, että keskiaikana riivanneet taudit romahduttivat heikon kunnan kokonaan.³³ Ihmisen keskiaikainen elinajan odote oli syntymän hetkellä

20 tai 25 vuotta. Odote kuitenkin on vain keskimääräinen ja naisilla eliniän odotetta laskivat useat synnytykset ja lapsivuoteeseen kuoleminen. Tukholmassa tehtyjen kaivausten perusteella miesten keskimääräinen kuolleisuusikä oli 34 vuotta, naisten 29.³⁴ Sen sijaan Iso-Britanniassa tehtyjen tutkimusten mukaan imeväisiästä selvinneet saattoivat odottaa elävänsä nykyisen keski-ikään kynnykselle.

Joka päiväisestä leivästä tiedetään, että tavallisen kansan ravinnon pääosan muodosti vilja. Vilja oli monipuolinen raaka-aine, josta valmistettiin leipää, puuroa ja velliä. Viljan saantiin vaikuttivat kuitenkin sääolot ja koska vuodet eivät olleet veljeksiä keskenään, mahtui väliin huonojakin jaksoja. Tällöin viljaa jatkettiin akanoilla ja jos oikein huonot ajat koittivat, syötiin pettuleipää. Eurajoella, jossa niin meri joetkin sijaitsivat vieressä, käytettiin ravintona kalaa. Kalan käsittely oli moninaista ja meren antimista saattoi nauttia hapat-

33 Kallioinen 2001, 110.

34 Kallioinen, 115.

tamalla, suolaamalla, kuivaamalla ja savustamalla valmistettuina. Kala myös toi tuloja. Katolisen kirkon vuodenkulkua ja erityisesti paastojaksot loivat markkinaan, sillä kuivattua kalaa syötiin erityisesti paastonaikaan. Tällöin kuivatua kalaa saattoi myydä Eurooppaan.³⁵ Lihaa talonpoikaistaloissa syötiin harvakseltaan. Ruoka- ja janojuomana käytettiin olutta, piimää ja vettä. Vettä juotiin kuitenkin ehkä vähemmän, sillä vain kaivovesi (tai lähdevesi) oli turvallista. Jos kaivo sijaitti pihapiirin eläinsuojien vieressä, oli kuitenkin vaarana, että eläinten ulosteet sekoittuivat kaivoveteen.³⁶ Joesta tai merestä Linnamaalainen haki todennäköisesti vain käyttöveden. Talvella jäähän piti kairata reikä, jotta saatiin kannettua ämmänlängillä vettä pirttiin.

Keskeinen muutos keskiajan länsisuomalaisten elämässä oli esivallan määrittäminen uudistus nimeltä sarkajako. Sarkajako määritettiin kullekin talolle tontti talon veroluvun perusteella.³⁷ Sarkajako oli sikäli reilu, että jokaiselle kylän talolle jaettiin osuudet kylän pelloista ja niityistä siten, että jokainen talo sai osuuden kaikenlaisesta maasta, hyvästä ja huonommasta. Risto Karin mukaan kullakin talolla oli siten sarkoja jokaisessa pellossa kylän eri puolilla. Sarkajakoon sisältyi myös vainiopakko eli kaikkien kyläläisten oli viljelettävä samalla pellolla samaa viljaa ja tehtävä peltotyöt samanaikaisesti. Eurajoella käytettiin todennäköisesti härkiä vetojuhtina. Härät olivat voimakkaita ja tarpeen, sillä maanviljely uudistui lisää, kun käyttöön otettiin raskaampi auratyöppö. Immosen mukaan sarkajako synnytti pakotettua yhteistyötä, mikä teki lounaissuomalaisesta kulttuurista vanhoillista. Vanhoillisuutta korosti jokin lounaissuomalainen kylämuoto, jossa talot sijoittuivat tiiviisiin ryhmiin yhteiskivarten vakiintuneen kylämuotoon, jossa talot sijoittuivat tiiviisiin ryhmiin yhteiskivarten keskelle. Immosen mukaan tiivis ryhmäkylä tosin oli asukkaalleen myös eräänlainen vakuutus, sillä sairauden tai onnettomuuden sattuessa he saattoivat luottaa naapureidensa tukeen.³⁸ Linnamaalta ei ikävä kyllä säilynyt veroluettelolista 1300-luvulta, joista selviäisi montako taloa kylässä oli.

Eräs asia oli hyvin merkittävä suomalaisen talonpojan kohtalossa. Baltiassa talonpojan asema oli hyvin erilainen, sillä siellä saksalainen ritarikunta erotautui etuoikeuksillaan, kielellään ja säätyasemalla alistamastaan alkupe räisväestöstä.³⁹ Ruotsiin ja Suomeen ei muodostunut keskiajalla erikielistä ja sosiaalisesti etäistä yläluokkaa, joka olisi onnistunut alistamaan talonpojat maaorjiksi. Lehtonen tosin mainitsee, että tosin kuin Baltiassa, Suomessa

35

36 Aalto & Helkala 2016, 137.

37 Kari 2004, 189.

38 Immonen 2018, 29.

39 Lehtonen 2002, 227.

14

eivät luonnonolot mahdollistaneet suurtiloihin perustuvaa maanviljelystä, johon olisi tarvittu maaorjien työvoimaa.⁴⁰ Se oli katajaisen kansan onni se.

Talonpoikien talous perustui pitkälti omavaraisuuteen ja vaihdantatalouteen. Jos mieli lähteä kotikonttuja pidemmälle markkinoille, piti suunnata Turkuun, joka oli lähin kaupunki 1300-luvulla. Ulvila ja Rauma perustettiin huolehtimaan Pohjanlahden kaupasta, mutta kaupungit perustettiin vasta 1400-luvulla. Mitä Linnamaalaiset sitten kauppasivat? Etäkä nahkaa ja vuotia, mutta melko varmasti suolakalaa. Sijaitisihan kylän aivan meren rannalla.⁴¹

Kuva: http://opinnot.internetix.fi/fi/muikku2materiaalit/lukio/hi/hi4/4_keskiaika/02_kaupunkien_ja_kaupan_kasvu?C:D=1818835&m:selres=1818835

Kylälaisten elämässä aikaa mittasi vuodenkierto. Vuosiluvulla ei ollut merkitystä. Jos halusi tietää tarkalleen mitä ajanjaksoa elettiin, saattoi asian tarkistaa riimusaavasta, jollainen Linnamaan kylässä saattoi jo 1300-luvun lopulla olla.⁴² Riimusaavaan oli kaiverrettu katolisen kirkon tärkeimmät pyhät ja maatoille suotuisat ajankohdat. Nämä ajankohdat toimivat ajanlaskun kiinne-

40 Lehtonen 2002, 227.

41 Kari 2004, 191.

42 Riimusaavoja oli käytössä ainakin 1400-luvun lopulla, mutta tällöin kristinusko oli jo vakiintunut Suomeen.

kohtina.⁴³

Nykyajan ihmiselle on ehkä vaikea käsittää millaisessa henkisessä maailmassa keskiajan ihminen eli, sillä Mika Kallioisen mukaan ”*keskiaikaa on aina pidetty historian vaiheena, jota hallitsivat enemmän kollektiiviset rakenteet ja yksilöt*”.⁴⁴ Kallioisen mukaan keskiajan ihminen oli yksilö, mutta ennen muuta ryhmänsä jäsen. Vasta toissijaisesti hän oli itsenäisesti ajatteleva ja toimiva yksilö. Keskiajan elämää myös tavallisesti ajatellaan leimanneen erityisesti suhde kirkkoon. Eurajoella katolinen kirkko oli saattanut koskettaa arkista elämää jo parinsadan vuoden ajan, mutta yhteisössä ja kollektiivissa eläminen ei ollut vain kristillisyyden mukanaan tuomaa. Linnamaan kyläläisten elämässä tämä näkyi niin, että keskiajan yhteiskunnassa oli vaikeaa elää yksin: toimeentulo, sosiaaliturva ja fyysinen koskemattomuus olivat sidoksissa perheen, suvun tai laajemmin kollektiiviin yhteyteen, koska esivalta ei huolehtinut alamaistensa hyvinvoinnista tai perustarpeiden tyydyttämisestä. Vaikka kruunun linnoitus muistutti esivallan läsnäolosta päivittäin, vei linna todennäköisesti enemmän kyläläisiltä aineellista hyvää, kuin toi. Keskiajan ihmiset olivat myös syntyperänsä vankeja, sosiaalinen nousu oli hankalaa. Kollektiivin perusti sukuyhteisö ja toisaalta yhteisöön kuuluminen oli tärkeää myös ulkoisten uhkien vuoksi.⁴⁵

Yhteisöä kuitenkin tarvittiin. Keskiajan ihmisen elämä näyttää omasta ajattamme käsin olleen täynnä vaaroja, jotka tekivät tulevaisuudesta epävarman. Pelkästään viljasadon onnistuminen tai epäonnistuminen aiheuttivat jatkuvasti päänsäryä. Kallioisen mukaan ruokapöydät eivät notkuneet antimista edes hyvinä satovuosina, vaan alempiin sosiaaliryhmiin kuuluvat ihmiset joutuivat tyytymään suurimman osan vuotta niukkaan ja yksipuoliseen ravintoon. Linnamaan kyläläiset kuitenkin asuivat kylässä eivätkä katovuodenkaan koittaessa olleet niin haavoittuvaisia kuin kaupunkilaiset.

Millaista sielunelämää kyläläiset tuolloin elivät? On mahdotonta päästä 700 vuotta sitten eläneiden ihmisten päähän sisään ja ajatusmaailman hahmottaminen on vain pienten johtolankojen varassa. Keskiajan ihmisen elämän hallitsevuuteen liitetään usein kirkko ja uskonto. Vastaus olisi kuitenkin liian yksiselitteinen, sillä keskiajan ihminen ei välttämättä syvällä sisimmässään

43 Immonen 2018, 21.

44 Kallioinen 2001, 59.

45 Kallioinen 2001, 66.

uskonut sen enempää, kuin nykyihminen. Toisekseen, kyläläisten elämään saattoivat yhtäältä vaikuttaa vanhat uskomukset ja jumalat, joita pyrittiin kitkemään toden teolla vasta vuosisatoja myöhemmin. Jokaisen kuitenkin odotettiin käyvän kirkossa ainakin sunnuntaisin ja tärkeinä kirkon juhlapäivinä. Kallioisen mukaan olisi vaikea kuvitella, että kukaan olisi voinut vastustaa sosiaalista painetta, mikä kirkossa käymisestä tai käymisestä jättämisestä syntyi.⁴⁶ Toisekseen kirkon juhlapyhät hallitsivat ja ohjasivat vuotuista elämää. Linnamaalaisille parasta oli ehkä pitäytyä nykyhetkessä, eihän tulevaa voinut juuri vaikuttaa. Kallioisen mukaan ajallista tai käsitteellisiä asioita keskijalla eläneet ihmiset eivät pystyneet tarkasti hahmottamaan, vaan he pysyivät kiinni käsinkosketeltavassa ja itse nähdyssä. Keskiajan suomalainen oli myös lyhytjänteinen: väkivaltarikosten yleisyys osoittaa, että kättä pidempään tartuttiin usein.⁴⁷

On harhaa, että keskiajan ihmisen käsityskyky olisi ollut jotenkin suppeampi, kuin nykyihmisen. Keskiajan ja menneisyyden ihmiseen liitetään usein jonkinlainen lapsenomainen kuva, jossa ihmiset ovat uskoneet ja eläneet havaintojen maailmassa. Keskiajan ihminen ei kuitenkaan ollut sen kummempi kuin nykyajan ihminen. Kallioisen mukaan ominen kokemusten, havaintojensa ja tietojensa mittapuulla arvioituna keskiajan ihmiset olivat yhtä järkeviä ja suunnitelmallisia kuin millä vuosisadalla eläneet suomalaiset.

Käytöstavat tosin olivat erilaiset. Suu saatettiin pyyhkiä hihaan, jos mihinkään. Yksityisyyttä ei juuri ollut, vaan aikaa leimasi sosiaalinen ja fyysinen läheisyys, ihmiset olivat jatkuvasti toisten silmien alla ja tällaisessa maailmassa maine oli arvokasta sosiaalista pääomaa.⁴⁸ Asia korostui pienissä yhteisöissä ja kylissä.

Linnamaan kyläläiset asuivat todennäköisesti hirrestä salvotuissa, nelimäisissä tai pitkänomaisissa savupiirteissä kuten suurin osa kanssasuoalaisista tuolloin. Pirtit lämmitettiin luonnonkivistä ladotuista kiukaista. Ruokaa näissä kiukaissa ei valmistettu, vaan einekset valmistettiin pihalla olevassa kodassa. Huonona puolena savupiirteissä oli talon lämmittäminen. Vaikka tietenkin talvipakkasella olisi ollut mukavampaa viettää aikaa lämpimässä tuvassa, kuin ulkosalla, koitui lämmittämisen savut sisäilmaan, jolloin tuvasta piti lähteä hetkeksi aikaa ulos.⁴⁹ Lämmittämisen ajaksi avattiin katossa olevaräppänä eli

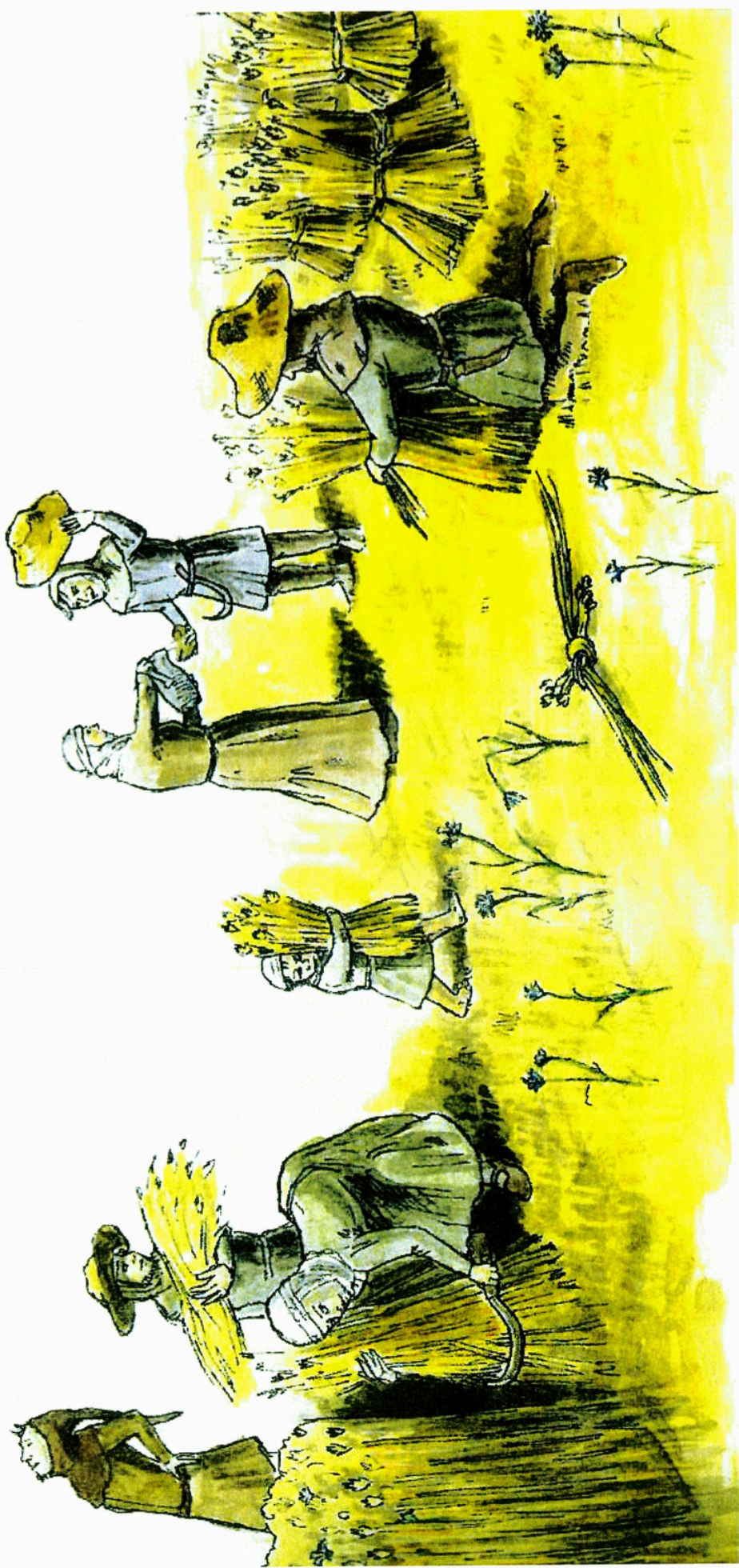
46 Kallioinen 2001, 117.

47 Kallioinen 2001, 120.

48 Kallioinen 2001, 126.

49 Immonen 2001 26.

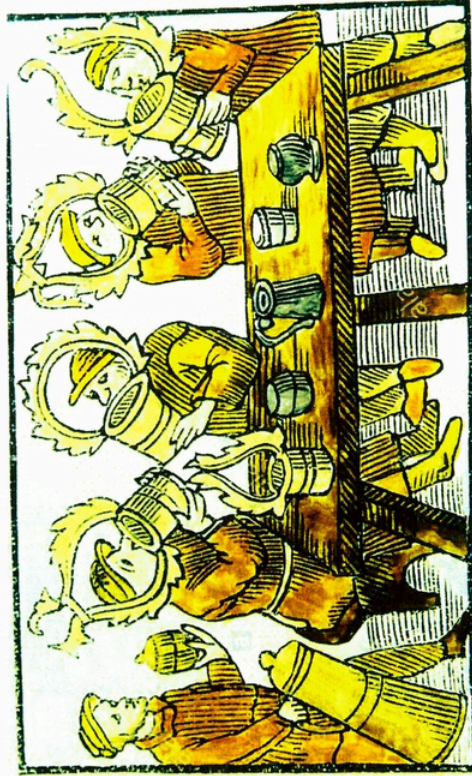
lakine tai joitakin seinäluukkuja. Tavallisesti pirtin ovi oli tehty etelä-suuntaan, jottei kylmä pohjoinen tuuli olisi jäädyttänyt pirttiä. Talvipakkasilla myös koti-eläimet saatettiin tuoda sisälle.

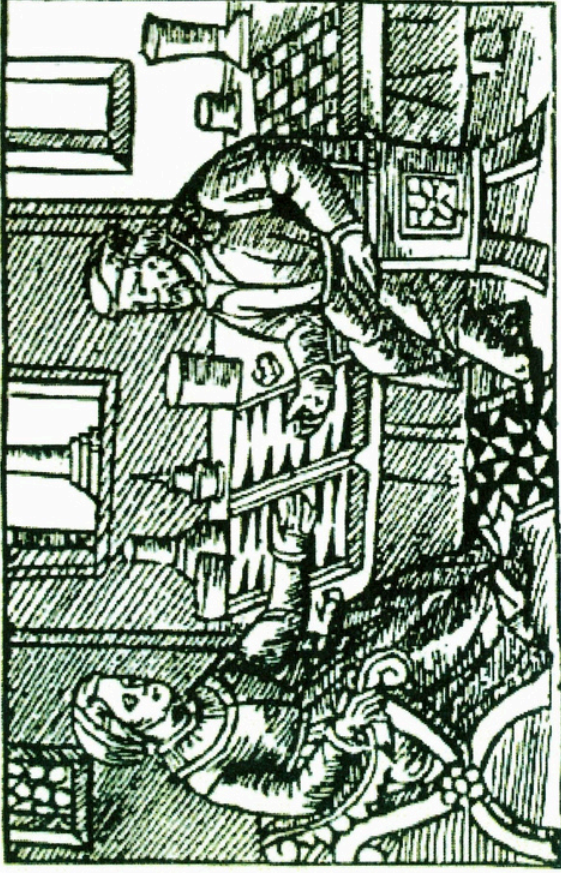
Kuva Ilari Aallon ja Elinan Helkalan teoksesta **Matkaopas keskiajan Suomeen. KOPIOITU KIRJASTAI**

ARKI LINNASSA

Linnaan linna oli pienehkö, syrjäinen leirilinna, jossa eivät asustaneet keskiaikain tarujen ritarit. Linna oli ensisijaisesti leirilinna, jossa ei ollut salonkeja eikä hovielämää. On harmillista, että aikakirjoihin ei ole jäänyt merkintää Linnaan linnan linnapäälliköistä, mutta oletettavaa on, että he olivat ruotsalaisylimysten uskottuja miehiä, jotka saivat - tai tilanteestaan riippuen *joutuivat* Itämaan erämaailman päälliköksi. Se kuitenkin tiedetään, mikä linnan varusväen vahvuus oli; vuonna 1367 kuningas Albrekt määräsi, että linnan varusväen vahvuutena olisi ollut kahdeksan aseenkantajaa. Se oli melko paljon, sillä esimerkiksi vuonna 1541 Raaseporin linnassa oli runsaan 5 kuukauden ajan neljä jalkamiestä.¹ Aivan toista luokkaa oli sen sijaan Turun linna, jossa jo 1320-luvulla vietettiin ensimmäistä kertaa hovielämää lääninherra Matts Kettilmundinpojan alaisuudessa. Asemiesten lisäksi Kettilmundin hovin työväkeen kuului viisi kappalaista, kaksi kokkia, parturi (joka todennäköisesti toimiti myös lääkärin virkaa), haukanmetsästäjä, kaksi muuraria ja rahanlyöjä.

¹ <https://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/422071-sotilas-joi-yli-4-litraa-olutta-paivassa-keskiajan-suomessa-vahvuus-oli-nykyisen>

Olaus Mgnuksen historiateoksen kuvitusta keskiajan ajanvietteestä.

Arkinen elämä linnassa tuskin oli kummoisempaa kuin ympäristön tuvissa. Linnan seiniä kiersivät todennäköisesti seinävaatteet, jotka pitivät kylmän poissa. Arkeologissa kaivauksissa on löydetty runsaasti eläinten luita, joten linnassa nautittiin ehkä keskimääräistä paremmasta elintasosta. Ruokajuomana juotiin todennäköisesti olutta, joka oli keskiajan peruselintarvike.

Mitä sotilaat tai linnaan määrättyt aseenkantajat tekivät linnaleirissä pitkinä päivinä, kun odotettiin siirtoa rintamalle? Keskiajan ihmisellä ei ollut vapaa-aikaa nykyajan ihmisen käsittämällä tavalla eikä Eurajoki tarjonnut sellaisia puitteita, kuin vaikkapa Tukholma tai Turku, jossa oli erilaisia killoille tarkoitettuja oluttupia. Linnan arkeologisissa kaivauksissa maaperästä on löytynyt luiset arpakuutiot, joten oletettavaa on, että linnan pihalla tai tuvan pöydällä pelattiin kuutioilla. Erilaiset seurapelit olivatkin suosittuja ja tyypillisimpiä pelejä olivat nopilla pelaaminen ja shakki.²

Yhtälailla saatettiin kisailla ruumiillisesti. Keskiajan maailma korosti fyysistä voimaa ja voisi kuvitella, että ruumillinen valmentautuminen rintamalle oli tarpeen. Keskiajan leikkejä tutkineen Anne Mäkipellon mukaan voimainmittely oli

² Mäkipelto 1998, 95.

keskiaikaisten kuva- ja kertomuslähteiden mukaan yksi yleisempiä leikittelyn³ muotoja. Laji vaatii voimaa ja ketteryyttä ja alkeellisimmillaan mittely suoritettiin paljain käsin. Paitsi että voimainmittely oli harjoitusta, sen nähtiin myös elinvoiman ylimäärän purkamiseksi ja liikaenergian tasaamiseksi. Mäkipellon mukaan tälle oli tarvetta keskiajan tiiviissä kylä- ja kaupunkiyhteisössä, jossa syntyi lähes väistämättä aggressioita. Mittelö oli sallittu ja säädelty tapaa purkaa aggressio.⁴ Tällainen mittely nähtiin hyväksi etenkin nuorille, mutta voisi kuvitella, että mittely oli hyvä tapa purkaa energiaa myös linnaleirin tapaisessa tiiviissä tilassa, varsinkin jos sotilaat olivat pitkään sijoitettuna samaan paikkaan.

Raaseporin arkeologiset kaivaukset tukevat kuvaa keskiajan sotilaiden elämästä: suurin osa ajasta kului odottamiseen, harjoitteluun ja aseiden huoltamiseen. Myös Raaseporin arkeologissa kaivauksissa maaperästä on löytynyt luisia arpakuutioita ja pelimerkkejä.

3 Leikin ja leikittelyn käsite oli keskiajalla laaja ja käsitti niin voimainmittelöä, ratsastusta, metsästystä, musiikin kuuntelua, soittamista, laulamista ja tanssimista. Kts. Mäkipelto 1998, 84.

4 Mäkipelto 1998, 85

LÄHTEET & KIRJALLISUUS

Aalto Ilari & Elina Helkala: *Matkaopas keskiajan Suomeen*. Atena Jyväskylä 2016.

Appelgren Hjalmar: *Suomen muinaislinnat*. Näköispainos vuonna 1891 julkaistusta teoksesta. Salakirjat, Tallinna Raamatutrukikoda, 2013.

Gardeberg C.J. & Welin P.O.: *Suomen keskiaikaiset linnat*. Otava Keuruu, 1993.

Immonen Perttu: *Suomen rahvaan historia. Kolmen suvun elämää keskiajalta 1800-luvulle*. Atena 2018.

Kallioinen Mika: *Kirkon ja kruunun välissä. Suomalaiset ja keskiaika*. Edita: Helsinki, 2001.

Kari Risto: *Suomalaisten keskiaika. Myytit ja todellisuus*. WSOY Porvoo 2004.

Lehtonen Tuomas M.S. *Kirkko ja kruunu ja Suomen keskiajan kulttuuri*, teoksessa Suomen kulttuurihistoria I, 2002. Otava, Keuruu.

Luoto Jukka: *Liinmaan linna Eurajoella*. Teoksessa Eurajoen historia. Gummerus, Jyväskylä 1987.

Lähteenmäki Mikael: *Pohjanlahden rantatie*. Kulttuurituotannon ja maiseman tutkimuksen laitoksen julkaisuja XV, Pori, 2009.

Mäkipelto Anne: *Harmonisen sopusoinnun miellyttävyyttä- aikuisten leikit ja huvit osana keskiaikaisia arvoja*. Teoksessa Ihmeiden peili, keskiajan ihmisen maailmankuva (toim. Susanna Niiranen ja Marko Lamberg). Atena, Jyväskylä 1998.

Tiitinen Teija: *Yhteisöt. Teoksessa Rautakausi Suomessa*. Otava, Helsinki 1990.

Vahtola Jouko: *Suomen historia. Jääkaudesta Euroopan unioniin*. Otava, Keuruu 2005.

VERKKOLÄHTEET

[https://www.kypipi.fi/palveluikkuna/mjhanke/read/asp/hae_liite.aspx?id=114169&ttyypp \(tarkastettu 18.1.2019\)](https://www.kypipi.fi/palveluikkuna/mjhanke/read/asp/hae_liite.aspx?id=114169&ttyypp (tarkastettu 18.1.2019))

[https://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/422071-sotilas-joi-4-litraa-olutta-paivassa-keskiajan-suomessa-vahvuus-oli-nykyisen \(tarkastettu 18.1.2019\)](https://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/422071-sotilas-joi-4-litraa-olutta-paivassa-keskiajan-suomessa-vahvuus-oli-nykyisen (tarkastettu 18.1.2019))

